अष्टमः प्रश्नः 1

॥तैत्तिरीय ब्राह्मणम्॥

॥अष्टमः प्रश्नः॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके अष्टमः प्रपाठकः॥

वर्रणस्य सुषुवाणस्यं दश्धेन्द्रियं वीर्यं परांऽपतत्। तत्स्र सृद्धिरन् समंसर्पत्। तत्स्र सृपारं सरसृत्वम्। अग्निनां देवेन प्रथमेऽह्न्ननु प्रायुंङ्कः। सरंस्वत्या वाचा द्वितीयें। स्वित्रा प्रंस्वेनं तृतीयें। पूष्णा प्रशुभिश्चतुर्थे। बृह्स्पतिंना ब्रह्मंणा पश्चमे। इन्द्रेंण देवेनं षष्ठे। वर्रुणेन् स्वयां देवतंया सप्तमे॥१॥

सोमेन राज्ञाँ ऽष्ट्रमे। त्वष्ट्रां रूपेणं नव्मे। विष्णुंना यज्ञेनाँप्रोत्। यत्स्र सृपो भवंन्ति। इन्द्रियमेव तद्वीर्यं यज्ञंमान आप्नोति। पूर्वापूर्वा वेदिर्भवति। इन्द्रियस्यं वीर्यस्यावं रुद्धे। पुरस्तां दुप्सदा र सौम्येन प्रचंरति। सोमो वै रेतोधाः। रेतं एव तद्दंधाति। अन्त्रा त्वाष्ट्रेणं। रेतं एव हितन्त्वष्टां रूपाणि विकंरोति। उपरिष्टाद्वैष्ण्वेनं। युज्ञो वै विष्णुंः। युज्ञ एवान्तुतः प्रतिं तिष्ठति॥२॥

सुप्तमे दंधाति पश्चं च॥१॥————[१

जािम वा एतत्कुर्वन्ति। यत्स्द्यो दीक्षयंन्ति सद्यः सोमं कीणिन्तं। पुण्डिर्म्नजां प्रयंच्छत्यजांमित्वाय। अङ्गिरसः सुवर्गं लोकं यन्तंः। अप्सु दीक्षात्पसी प्रावेशयन्। तत्पुण्डरीकमभवत्। यत्पुण्डिरिम्नजां प्रयच्छंति। साक्षादेव दीक्षात्पसी अवंरुन्थे। दशभिवत्सत्रैः सोमं कीणाित। दशाक्षरा विराट्॥३॥

अन्नं विराट्। विराजैवान्नाद्यमवं रुन्धे। मुष्क्रा भंवन्ति सेन्द्रत्वायं। दृश्पेयों भवति। अन्नाद्यस्यावंरुद्धे। शृतं ब्राँह्मणाः पिंबन्ति। शृतायुः पुरुषः शृतेन्द्रियः। आयुंष्येवेन्द्रिये प्रतिंतिष्ठति। सृप्तदृशङ् स्तोत्रं भंवति। सप्तदशः प्रजापंतिः॥४॥

प्रजापंतेरास्यै। प्राकाशावंध्वर्यवं ददाति। प्रकाशमेवैनं

गमयति। स्रजंमुद्ग्रात्रे। व्यंवास्मैं वासयति। रुकार होत्रैं। आदित्यमेवास्मा उन्नयति। अर्थं प्रस्तोतृप्रतिहुर्तृभ्याम्। प्राजापत्यो वा अर्थः। प्रजापंतेरास्यैं॥५॥

द्वादंश पष्टौहीर्ब्रह्मणें। आयुरेवावंरुन्थे। वृशां मैंत्रावरुणायं। राष्ट्रमेव वृश्यंकः। ऋष्भं ब्राह्मणाच्छु १ सिनें। राष्ट्रमेवेन्द्रिया-व्यंकः। वासंसी नेष्टापोतृभ्याम्। प्वित्रे प्वास्यैते। स्थूरिं यवाचितमंच्छावाकायं। अन्तत एव वर्रणमवं यजते॥६॥

अनङ्वाहंमग्रीधें। विह्नुर्वा अनङ्वान्। विह्नंरग्नीत्। विह्नंनेव विह्नं यज्ञस्यावंरुन्थे। इन्द्रंस्य सुषुवाणस्यं त्रेथेन्द्रियं वीर्यं परांऽपतत्। भृगुस्तृतीयमभवत्। श्रायन्तीयं तृतीयम्। सरंस्वती तृतीयम्। भाग्वो होतां भवति। श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भवति। वार्वन्तीयंमग्निष्टोमसामम्। सार्स्वतीरपो गृह्णाति। इन्द्रियस्यं वीर्यस्यावंरुद्धे। श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भवति। इन्द्रियमेवास्मिन्वीर्यं श्रयति। वार्वन्तीयंमग्निष्टोमसामम्। इन्द्रियमेवास्मिन्वीर्यं

वारयति॥७॥

विराद्वजापंतिरश्वः प्रजापंतेरास्यै यजते ब्रह्मसामं भवति सप्त चं॥२॥————[२]

र्ड्श्वरो वा एष दिशोऽनून्मंदितोः। यन्दिशोऽनुं व्यास्थापयंन्ति। दिशामवेष्टयो भवन्ति। दिश्वेव प्रतिं तिष्ठत्यनुंन्मादाय। पश्चं देवतां यजित। पश्च दिशंः। दिश्वेव प्रतिं तिष्ठति। हृविषोहिवष इष्ट्वा बांर्हस्पत्यम्भिघांरयित। यज्ञमानदेवत्यों वै बृह्स्पितिः। यज्ञमानमेव तेजंसा समर्धयित॥८॥

आदित्यां मृल्हाङ्गर्भिणीमा लंभते। मारुतीं पृश्विं पष्टौहीम्। विशं चैवास्में राष्ट्रं चं समीचीं दधाति। आदित्यया पूर्वया प्रचंरति। मारुत्योत्तंरया। राष्ट्र एव विश्वमनुंबध्नाति। उचैरांदित्याया आश्रांवयति। उपार्शु मारुत्यै। तस्मांद्राष्ट्रं विश्वमतिंवदति। गुर्भिण्यांदित्या भवति॥९॥

इन्द्रियं वै गर्भः। राष्ट्रमेवेन्द्रियाव्यंकः। अगुर्भा मांरुती। विड्वै मुरुतः। विशंमेव निरिन्द्रियामकः। देवासुराः संयंत्ता आसन्। ते देवा अश्विनोः पूषन्वाचः सृत्यः संन्निधायं। अनृतेनासुंरान्भ्यंभवन्। तेऽश्विभ्यां पूष्णे पुंरोडाश्ं द्वादंशकपालं निरंवपन्। ततो वै ते वाचः सत्यमवांरुन्धत॥१०॥

यद्श्विभ्यां पूष्णे पुरोडाशं द्वादंशकपालित्र्विपंति। अनृतेनैव भ्रातृंव्यानिभूयं। वाचः सत्यमवंरुन्थे। सरंस्वते सत्यवाचे चरुम्। पूर्वमेवोदितम्। उत्तरेणाभि गृंणाति। स्वित्रे सत्यप्रंसवाय पुरोडाशं द्वादंशकपालं प्रसूत्यै। दूतान्प्रहिंणोति। आविदं एता भंवन्ति। आविदंमेवैनं गमयन्ति। अथो दूतेभ्यं एव न छिंद्यते। तिसृधन्व॰ शुंष्कदृतिदक्षिणा समृद्धै॥११॥

अर्थ्यति भुवत्यरुन्धत् गुमुयन्ति हे चं॥३॥————[3]

आग्नेयम्ष्टाकंपालं निर्वपति। तस्माच्छिशिरे कुरुपश्चालाः प्राश्चो यान्ति। सौम्यं चुरुम्। तस्मौद्वसुन्तं व्यवसायादयन्ति। सावित्रं द्वादंशकपालम्। तस्मौत्पुरस्ताद्यवानाः सवित्रा विर्नन्थते। बार्ह्स्पत्यं चुरुम्। सुवित्रैव विरुध्यं। ब्रह्मणा यवानादंधते। त्वाष्ट्रमुष्टाकंपालम्॥१२॥

रूपाण्येव तेनं कुर्वते। वैश्वान्रं द्वादंशकपालम्। तस्मां ज्ञघून्यं नैदांघे प्रत्यश्चः कुरुपश्चाला याँन्ति। सारुस्वतं चुरुं निर्वपति। तस्मांत्प्रावृष्टि सर्वा वाचो वदन्ति। पौष्णेन् व्यवस्यन्ति। मैत्रेणं कृषन्ते। वारुणेन् विधृंता आसते। क्षेत्रपत्येनं पाचयन्ते। आदित्येनादंधते॥१३॥

मासिमाँस्येतानि ह्वी १ षि निरुप्याणीत्यांहुः। तेनैवर्तून्प्रयुंङ्क इति। अथो खल्वांहुः। कः संवत्सरञ्जीविष्यतीति। षडेव पूर्वेद्युर्निरुप्यांणि। षडुंत्तरेद्युः। तेनैवर्तून्प्रयुंङ्के। दक्षिणो रथवाहनवाहः पूर्वेषां दक्षिणा। उत्तर् उत्तरेषाम्। संवत्सरस्यैवान्तौ युनक्ति। सुवर्गस्यं लोकस्य समष्ट्री॥१४॥

त्वाष्ट्रमुष्टाकंपालं दधते युनुत्तग्रेकं च॥४॥______[४]

इन्द्रंस्य सुषुवाणस्यं दश्धेन्द्रियं वीर्यं परांऽपतत्। स यत्प्रंथमन्निरष्ठींवत्। तत्क्वंलमभवत्। यद्वितीयम्। तद्वदंरम्। यत्तृतीयम्। तत्ककंन्धुं। यत्रुस्तः। स सि्र्हः। यदक्ष्यौः॥१५॥

स शाँदूलः। यत्कर्णयोः। स वृकंः। य ऊर्ध्वः। स सोमंः। याऽवांची। सा सुराँ। त्रयाः सक्तंवो भवन्ति। इन्द्रियस्यावंरुख्यै। त्रयाणि लोमांनि॥१६॥

त्विषिमेवावंरुन्थे। त्रयो ग्रहाः। वीर्यमेवावंरुन्थे। नाम्नां दश्मी। नव वै पुरुषे प्राणाः। नाभिदंश्मी। प्राणा इन्द्रियं वीर्यम्। प्राणानेवन्द्रियं वीर्यं यजंमान आत्मन्यंत्ते। सीसेन क्रीबाच्छष्पाणि क्रीणाति। न वा एतदयो न हिरंण्यम्॥१७॥ यत्सीसम्। न स्त्री न पुमान्। यत्क्रीबः। न सोमो न सुरा। यत्सीत्रामणी समृंद्धौ। स्वाद्वीन्त्वां स्वादुनेत्यांह। सोमंमेवैनां करोति। सोमोंऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरंस्वत्यै पच्यस्वन्द्रांय सुत्राम्णे पच्यस्वेत्यांह। एताभ्यो ह्यंषा देवतांभ्यः पच्यंते। तिस्रः स॰सृंष्टा वसति॥१८॥

तिस्रो हि रात्रीः कीतः सोमो वसंति। पुनातुं ते परिस्रुतमिति

यजुंषा पुनाति व्यावृंत्त्यै। प्वित्रंण पुनाति। प्वित्रंण हि सोमं पुनन्ति। वारंण शश्वंता तनेत्यांह। वारंण हि सोमं पुनन्ति। वायुः पूतः प्वित्रेणेति नैतयां पुनीयात्। व्यृंद्धा ह्यंषा। अतिप्वितस्यैतयां पुनीयात्। कुविद्क्षेत्यनिरुक्तया प्राजापत्ययां गृह्णाति॥१९॥

अनिरुक्तः प्रजापंतिः। प्रजापंतेरास्यैं। एकंयुर्चा गृंह्णाति। एक्धेव यजंमाने वीर्यं दधाति। आश्विनन्धूम्रमालंभते। अश्विनौ वै देवानां भिषजौं। ताभ्यांमेवास्मे भेषुजं कंरोति। सारुस्वतं मेषम्। वाग्वे सरंस्वती। वाचैवैनं भिषज्यति। ऐन्द्रमृष्भ र सेन्द्रत्वायं॥२०॥

अक्ष्योर्लोमांनि हिरंण्यं वसति गृह्णाति भिषज्यत्येकं च॥५॥—————[५]

यित्रषु यूपेष्वालभेत। बृहिर्धाऽस्मांदिन्द्रियं वीर्यं दध्यात्। भ्रातृंव्यमस्मै जनयेत्। एक्यूप आलंभते। एक्धैवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यं दधाति। नास्मै भ्रातृंव्यञ्जनयि। नैतेषां पशूनां पुरोडाशां भवन्ति। ग्रहंपुरोडाशा ह्यंते। युव॰ सुरामंमिश्वनेतिं सर्वदेवृत्ये याज्यानुवाक्ये भवतः। सर्वा एव देवताः प्रीणाति॥२१॥

ब्राह्मणं परिक्रीणीयादुच्छेषंणस्य पातारम्। ब्राह्मणो ह्याहुत्या उच्छेषंणस्य पाता। यदि ब्राह्मणन्न विन्देत्। वल्मीक्वपायामवं नयेत्। सैव ततः प्रायंश्चित्तिः। यद्वै सौन्नामण्ये व्यृद्धम्। तदंस्यै समृद्धम्। नानादेवत्याः प्रशवंश्च पुरोडाशांश्च भवन्ति समृद्धौ। ऐन्द्रः पंशूनामृत्तमो भवति। ऐन्द्रः पुरोडाशांनां प्रथमः॥२२॥

इन्द्रिये एवास्मैं समीचीं दधाति। पुरस्तांदनूयाजानां पुरोडाशैः प्रचरित। पृशवो वै पुरोडाशौः। पृश्नेवावं रुन्धे। ऐन्द्रमेकांदशकपालुं निर्वपिति। इन्द्रियमेवावं रुन्धे। सावित्रं द्वादंशकपालुं प्रसूत्ये। वारुणं दशकपालम्। अन्तत एव वर्रणमवं यजते। वडंबा दक्षिणा॥२३॥

उत वा पृषाऽश्व रेसूते। उताऽश्वंतरम्। उत सोमं उत सुराँ। यत्सौंत्रामृणी समृद्धै। बार्हस्यत्यं पृशूं चंतुर्थमंतिपवितस्या लंभते। ब्रह्म वै देवानां बृह्स्पतिः। ब्रह्मणैव यज्ञस्य व्यृद्धमपि वपति। पुरोडाशंवानेष पृशुर्भवति। न ह्यंतस्य ग्रहं गृह्णन्ति। सोमंप्रतीकाः पितरस्तृण्णुतेतिं शतातृण्णायार्थं समवंनयति॥२४॥

श्वायुः पुरुषः श्वेतिन्द्रियः। आयुंष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति। दक्षिणेऽग्नौ जुंहोति। पापवस्यसस्य व्यावृत्त्यै। हिरंण्यमन्त्रा धारयति। पूतामेवैनां जुहोति। श्वतमानं भवति। श्वायुः पुरुषः श्वेतिन्द्रियः। आयुंष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति। यत्रैव श्वेतातृण्णान्धारयंति॥२५॥

तिन्नदंधाति प्रतिष्ठित्यै। पितृन् वा पृतस्यैन्द्रियं वीर्यं गच्छति। य॰ सोमोऽति पर्वते। पितृणां याँज्यानुवाक्यांभिरुपं तिष्ठते। यदेवास्यं पितृनिंन्द्रियं वीर्यं गच्छंति। तदेवावं रुन्थे। तिस्भिरुपं तिष्ठते। तृतीये वा इतो लोके पितरंः। तानेव प्रीणाति। अथो त्रीणि वे यज्ञस्यैन्द्रियाणि। अध्वर्युर्होतां ब्रह्मा। त उपंतिष्ठन्ते। यान्येव यज्ञस्यैन्द्रियाणि। तैरेवास्मैं

भेषजं करोति॥२६॥

अग्निष्टोममग्र आहंरति। यज्ञमुखं वा अंग्निष्टोमः। यज्ञमुखमेवारभ्यं स्वमा ऋमते। अथैषोंऽभिषेचनीयंश्चतु-स्त्रिष्शपंवमानो भवति। त्रयंस्त्रिष्शुद्धै देवताः। ता एवाप्नोति। प्रजापंतिश्चतुस्त्रिष्शः। तमेवाप्नोति। स्र्श्रर एष स्तोमानामयंथापूर्वम्। यद्विषमाः स्तोमाः॥२७॥

पृतावान् वै युज्ञः। यावान्यवंमानाः। अन्तः श्लेषंणन्त्वा अन्यत्। यत्समाः पवंमानाः। तेनाऽसर्श्वारः। तेनं यथापूर्वम्। आत्मनेवाग्निष्टोमेनुर्भ्नोतिं। आत्मना पुण्यो भवति। प्रजा वा उक्थानिं। पृश्चवं उक्थानिं। यदुक्थ्यों भवत्यनु सन्तंत्त्यै॥२८॥

स्तोमाँः पुशर्व उक्थान्येकं च॥७॥______[9]

उपं त्वा जामयो गिर् इतिं प्रतिपद्भवति। वाग्वै वायुः। वाच पुवैषों ऽभिषेकः। सर्वासामेव प्रजाना रं सूयते। सर्वा एनं प्रजा राजेति वदन्ति। एतमु त्यन्दश् क्षिप् इत्यांह। आदित्या वै प्रजाः। प्रजानांमेवैतेनं सूयते। यन्ति वा एते यंज्ञमुखात्। ये संम्भार्या अऋन्॥२९॥

यदाह् पर्वस्व वाचो अंग्रिय् इतिं। तेनैव यंज्ञमुखान्नयंन्ति। अनुष्टुक्प्रंथमा भवति। अनुष्टुगुंत्तमा। वाग्वा अनुष्टुक्। वाचैव प्रयन्तिं। वाचोद्यंन्ति। उद्वंतीर्भवन्ति। उद्वद्वा अनुष्टुभों रूपम्। आनुष्टुभो राज्नन्यः॥३०॥

तस्मादुद्वंतीर्भवन्ति। सौर्यनुष्टुगुंत्तमा भंवति। सुवर्गस्यं लोकस्य सन्तंत्ये। यो वै स्वादेतिं। नैन स् स्व उपनमित। यः सामभ्य एतिं। पापींयान्त्सुषुवाणो भंवति। पृतानि खलु वै सामानि। यत्पृष्ठानिं। यत्पृष्ठानि भवन्ति॥३१॥

तैर्व स्वान्नैतिं। यानिं देवराजाना १ सामांनि। तैर्मुष्मिं ह्योक ऋंध्रोति। यानिं मनुष्यराजाना १ सामांनि। तैर्स्मिं ह्योक ऋंध्रोति। उभयोरेव लोकयोर् ऋंध्रोति। देवलोके चं मनुष्यलोके चं। एकवि १ शोंऽभिषेचनी यंस्योत्तमो भंवति। एक्वि॰्शः केशवप्नीयंस्य प्रथमः। सप्तद्शो दंशपेयः॥३२॥

विड्वा एंकविर्शः। राष्ट्रं संप्तद्रशः। विशं एवैतन्मध्यती-ऽभिषिंच्यते। तस्माद्वा एष विशां प्रियः। विशो हि मध्यतोऽभिषिच्यते। यद्वा एनम्दो दिशोऽनुं व्यास्थापयंन्ति। तत्सुंवर्गल्लोकम्भ्या रोहति। यदिमं लोकं न प्रत्यवरोहैत्। अतिजनं वेयात्। उद्वां माद्येत्। यदेष प्रतीचीनः स्तोमो भवंति। इममेव तेनं लोकं प्रत्यवरोहति। अथो अस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठत्यनुंन्मादाय॥३३॥

अक्रंत्राजुन्यों भवन्ति दशुपेयों माद्येत्रीणिं च॥८॥______[८]

इयं वै रंज्ता। असौ हरिणी। यद्रुक्मौ भवंतः। आभ्यामेवेनंमुभ्यतः परिं गृह्णाति। वर्रुणस्य वा अभिष्चियमान्स्यापः। इन्द्रियं वीर्यन्निरंघ्नन्। तत्सुवर्ण्ष् हिरंण्यमभवत्। यद्रुक्ममंन्तुर्दधांति। इन्द्रियस्यं वीर्यस्या-निर्धाताय। शतमानो भवति शतक्षंरः। शतायुः पुरुषः श्तेन्द्रियः। आयुंष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति। आयुर्वे हिरंण्यम्। आयुष्यां एवैनंमभ्यतिं क्षरन्ति। तेजो वे हिरंण्यम्। तेजस्यां एवैनंमभ्यतिं क्षरन्ति। वर्चो वे हिरंण्यम्। वर्चस्यां एवैनंमभ्यतिं क्षरन्ति॥३४॥

शृतक्षंग्रेऽष्टौ चं॥९॥———[९]

अप्रतिष्ठितो वा एष इत्यांहुः। यो रांज्रसूयेंन् यजंत् इतिं। यदा वा एष एतेनं द्विरात्रेण यजंते। अथं प्रतिष्ठा। अथं संवत्सरमाप्रोति। यावंन्ति संवत्सरस्यांहोरात्राणिं। तावंतीरेतस्यं स्तोत्रीयाः। अहोरात्रेष्वेव प्रतिं तिष्ठति। अग्निष्टोमः पूर्वमहंर्भवति। अतिरात्र उत्तरम्॥३५॥

नानैवाहोरात्रयोः प्रति तिष्ठति। पौर्णमास्यां पूर्वमहंभीवति। व्यष्टकायामुत्तरम्। नानैवार्धमासयोः प्रतितिष्ठति। अमावास्यायां पूर्वमहंभीवति। उदृष्ट उत्तरम्। नानैव मासयोः प्रतितिष्ठति। अथो खलुं। ये एव संमानपक्षे पुण्याहे स्याताम्। तयोः कार्यं प्रतिष्ठित्यै॥३६॥ अपृश्व्यो द्विरात्र इत्यांहुः। द्वे ह्येते छन्दंसी। गायतं च त्रेष्टुंभं च। जगंतीमन्तर्यन्ति। न तेन जगंती कृतत्यांहुः। यदेनान्तृतीयसवने कुर्वन्तीति। यदा वा पृषाऽहीनस्याहुर्भजंते। साह्रस्यं वा सर्वनम्। अथैव जगंती कृता। अथं पश्व्यः। व्युंष्टि्वा पृष द्विरात्रः। य पृवं विद्वान्द्विरात्रेण यजंते। व्येवास्मां उच्छति। अथो तमं पृवापं हते। अग्निष्टोममन्तृत आ ह्रंरति। अग्निः सर्वा देवताः। देवतांस्वेव प्रतिं तिष्ठति॥३७॥

उत्तंरं प्रतिष्ठित्यै पशुब्यः सप्त चं॥१०॥————[१०]

वर्रणस्य जामि वा ईंश्वर आंग्नेयमिन्द्रंस्य यिश्रष्ट्वंग्निष्टोममुपं त्वेयं वै रंज्ताऽप्रंतिष्ठितो दर्शा॥१०॥

वर्रुणस्य यद्श्विभ्यां यित्रुषु तस्मादुद्वंतीः सप्तित्रिर्शत्॥३७॥ वर्रुणस्य प्रतितिष्ठति॥

हरिंः ओम्॥ ॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे प्रथमाष्टके

16 अष्टमः प्रश्नः

अष्टमः प्रपाठकः समाप्तः॥

This PDF was downloaded from http://stotrasamhita.github.io.

 ${\sf GitHub:} \quad {\sf http://stotrasamhita.github.io} \quad | \quad {\sf http://github.com/stotrasamhita}$

 ${\sf Credits:} \quad {\sf http://stotrasamhita.github.io/about/}$